

การพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา THE DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL HEALTH INVENTORY FOR THE ELEMENTARY SCHOOL

กมลასน์ ศรีประสิทธิ์*

ศิริชัย ชินะตังกูร**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) องค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา 2) ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา และ 3) ผลการพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษา 120 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามข้อเท็จจริงแบบ Rubric Scale สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) บุคลากรของสถาบัน 2) ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ 3) ขวัญในการปฏิบัติงาน 4) การสนับสนุนทรัพยากร 5) ความสามารถในการแก้ปัญหา 6) ภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ 7) การอยู่ร่วมกันของบุคลากร และ 8) การวางแผน

2. ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบทุกตัวมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านความสามารถในการแก้ปัญหา โดยที่บุคลากรของสถาบัน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ ขวัญในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนทรัพยากร ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และองค์ประกอบที่เหลือส่งผ่านขวัญในการปฏิบัติงาน

3. ผลการพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา คือ ตัวแปรที่สังเกตได้ขององค์ประกอบการวางแผน บุคลากรของสถาบัน ขวัญในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ และภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้
$$Y_{tot} = .516 + .286 (X_8) + .197 (X_1) + .183 (X_3) + .132 (X_2) + .099 (X_6)$$

* นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The purposes of this research were to determine : 1) the components of the organizational health of the elementary school 2) the influence of components of organizational health and 3) the development of organizational health inventory for the elementary school. The samples were taken from 120 elementary schools. The instruments for collecting the data were semi – structural interview and rubric scale of questionnaire. The statistics for analyzing the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, exploratory factor analysis, path analysis and stepwise multiple regression analysis.

The results of this research found that :

1. The components of the organizational health of the elementary school were 1) institutional integrity 2) consideration 3) moral 4) resource utilization 5) problem - solving adequacy 6) initiating structure 7) personal affiliation and 8) planning.

2) The components of the organizational health of the elementary school were correlate to problem - solving adequacy : institutional integrity, consideration, moral and resource utilization affected to problem - solving adequacy and remainder transmitted to moral.

3) Result of development of organizational health inventory for the elementary school were planning, institutional integrity, moral, consideration and initiating structure affected to problem - solving adequacy at .05 level of significance. The equation of regression analysis was $Y_{tot} = .516 + .286 (X_8) + .197 (X_1) + .183 (X_3) + .132 (X_2) + .099 (X_6)$

บทนำ

ไม่มีองค์การใดที่จะเจริญเติบโตมีความก้าวหน้าต่อไปเรื่อย ๆ ในอนาคตโดยยืนอยู่บนความสำเร็จเมื่อครั้งอดีตหรือปัจจุบัน โดยการละเลยการปรับปรุงพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะองค์การที่ทำหน้าที่จัดการศึกษา ความหยุดนิ่งที่จะพัฒนาองค์การทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการ มิเพียงแต่ทำลายสมรรถนะขององค์การเท่านั้น แต่ยังกีดร่อนความมั่นคงของสังคมในอนาคต (ซัชวาล ทัดศิริข, 2552) ซึ่งจะต้องย้อนกลับไปพิจารณาที่องค์การทางการศึกษามีสุขภาพ มีอาการเจ็บป่วยหรือไม่

สมรรถนะการบริหารจัดการเป็นอย่างไร ซึ่งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) เปรียบเทียบองค์การเป็นระบบร่างกายของมนุษย์ หากร่างกายมีความสมบูรณ์แข็งแรง มีสุขภาพที่สมบูรณ์มีประสิทธิภาพในการทำงานเปรียบเหมือนองค์การที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน หากอวัยวะบางส่วนไม่สามารถทำงานหรือเสื่อมสมรรถภาพไปกลไกการทำงานจะหยุดชะงัก ทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยไม่สามารถต่อต้านโรคภัยได้ (องค์การอนามัยโลก, 2553) สอดคล้องกับนักชีววิทยาที่ได้กล่าวเปรียบเทียบกันระหว่างการรักษาสุขภาพองค์การกับเรื่องอะนาโตมี ที่กล่าวไว้ว่า “องค์การคือ สิ่งมีชีวิต” เพราะ

มีพลวัตการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับร่างกายคน อวัยวะในแต่ละส่วนของเรามีการพึ่งพากัน ไม่มีอะไร เป็นอิสระแยกจากกัน ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ สิ่งที่อยู่ใน องค์กร เป็นสิ่งที่ต้องพึ่งพาและเกี่ยวพันกัน องค์กร เปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตต้องใส่ใจและดูแลสุขภาพให้แข็งแรง เช่นกัน (สำนักพิมพ์เนชั่น, 2553)

สุขภาพองค์กรเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการ พัฒนาองค์กร ซึ่งมายส์ (Miles) ได้กล่าวไว้สามารถ สรุปได้ว่า สุขภาพองค์กร (Organizational Health) เป็นเรื่องความต้องการที่จะพิจารณาขอบเขตของ กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำร่วมกันในองค์กร โดยอาศัย การศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ แนวทางในการปรับปรุงองค์กรให้เป็นสถานที่ที่น่าอยู่ น่าทำงานและน่าเรียนรู้ สามารถดำรงอยู่ท่ามกลาง สภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Miles, 1973) องค์กรที่มีคุณภาพมีประสิทธิภาพในการทำงานนั้นขึ้นอยู่กับสุขภาพองค์กร (Organizational Health) เป็น สำคัญ เพราะองค์กรที่มีสุขภาพสมบูรณ์จะมีผลผลิต ที่ดีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ องค์กรจะมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับในสังคม สมาชิกในองค์กรมีความสุข มีความพึงพอใจในการทำงาน มีความผูกพันต่อ หน่วยงาน ร่วมมือร่วมใจการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุ เป้าหมาย มีการตัดสินใจที่เหมาะสม (Daft, 1986) นอกจากนี้องค์กรที่สุขภาพดีนั้นต้องมีบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการทำงาน สมาชิกภายในองค์กรมีความสุข ผูกพันต่อองค์กร และองค์กรจะมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในที่สุด เนื่องจากสุขภาพองค์กรเป็นตัว ชีวัดความสำเร็จขององค์กร องค์กรใดมีสุขภาพดีจะ ทำให้การบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพ ถ้าองค์กรใด มีสุขภาพไม่ดีจะทำให้การบริหารองค์กรนั้นขาด ประสิทธิภาพ (Hoy and Feldman, 1987) โดยที่ สุขภาพองค์กรจะเป็นตัวชี้วัดที่จะพิจารณาถึง ปรัชญาการณที่เกิดขึ้นในองค์กรและช่วยเสริมสร้าง ความตระหนัก (Awareness) ในปัญหาที่เกิดขึ้นกับ องค์กร นอกจากนั้นองค์กรที่มีสุขภาพดีนั้นมิได้

เป็นเพียงอุดมการณ์เท่านั้น หากแต่ยังพึงได้รับความ สนใจในฐานะแนวคิดที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา องค์กร (Concept of Organization Development) เพื่อให้องค์กรสามารถเติบโตและอยู่รอดอย่างยั่งยืน ได้ (จิรประภา อัครบวร, 2549)

ทำนองเดียวกันในทางการศึกษานั้นโรงเรียน ถือว่าเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีความสำคัญ อย่างยิ่ง หากโรงเรียนที่มีสุขภาพดี (Healthy School) จะมีการปฏิบัติงานสอดคล้องกันเป็นอย่างดี โรงเรียน ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วน ด้านกายภาพนั้นเป็นโรงเรียนที่น่าอยู่ได้รับการยอมรับ และได้รับความช่วยเหลือจากสังคมเป็นอย่างดี พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารได้รับการยอมรับ จากครู ผู้บริหารให้การสนับสนุนและเป็นมิตรกับ ครู มุ่งเน้นวิชาการ มีการใช้ทรัพยากรได้อย่างมี ประสิทธิภาพและบุคลากรมีขวัญกำลังใจในการทำงาน แต่ในโรงเรียนที่มีสุขภาพไม่สมบูรณ์ (unhealthy school) จะมีลักษณะที่ตรงกันข้าม บรรยากาศไม่น่าอยู่ ไม่เหมาะกับการทำงาน ผู้บริหารไม่กระตือรือร้น ครูแบ่งแยกเป็นกลุ่ม ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ในการทำงานทุกด้าน ทำให้ภาพรวมของโรงเรียนไม่ดี ทั้งองค์กร นอกจากนี้ยังพบว่า สุขภาพองค์กรของ โรงเรียนสามารถทำนายผลผลิตของโรงเรียนได้เป็น อย่างดี (Hoy and Miskel, 1991)

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นองค์กรที่มีความ สำคัญต่อการจัดการการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเยาวชนซึ่งเป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญของชาติ ประเทศไทย มีโรงเรียนจำนวน 31,508 โรงเรียน กระจายอยู่ทั่ว ทุกภาคของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) นอกจากนี้สำนักงานงาน เลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ได้ดำเนินการ ติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ ปี 2542 เป็นต้นมา พบว่า ผลการประเมิน สมศ.

รอบที่ 2 (2548 – 2551) ระดับปฐมวัย ประเมินโรงเรียน 20,184 โรงเรียน ได้มาตรฐานร้อยละ 80.40 และร้อยละ 19.60 ต้องได้รับการพัฒนา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเมินโรงเรียน 22,425 โรงเรียน ได้มาตรฐานร้อยละ 79.70 และร้อยละ 20.30 ต้องได้รับการพัฒนา เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในทุกวิชา นอกจากนั้นมาตรการปรับปรุงอัตราค่าจ้างของส่วนราชการในโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด ปีงบประมาณ 2552 ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เข้าโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด จำนวน 12,032 คน และในปีงบประมาณ 2553 จำนวน 10,107 คน ซึ่งครูส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการมีเหตุผลในการลาออกพอสรุปได้ว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่ไม่มีขวัญกำลังใจและขาดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของการศึกษาของประเทศไทยยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาและแข่งขันกับอารยประเทศได้ การที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การได้อย่างมีระบบและระเบียบแบบแผนนั้นต้องเริ่มต้นที่การปรับปรุงสุขภาพองค์การเป็นเป้าหมายแรก (Milstein and Belasco, 1973) ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดการพัฒนางานองค์การพบว่า สุขภาพองค์การเป็นความสามารถหลักขององค์การในการปฏิบัติงานตามภารกิจและหน้าที่ของระบบ ทำให้องค์การสามารถดำรงอยู่และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การมีเครื่องมือที่ดีสำหรับตรวจวัดสุขภาพองค์การโรงเรียนประถมศึกษา ทำให้สามารถทราบถึงความสามารถการปฏิบัติงาน จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพ

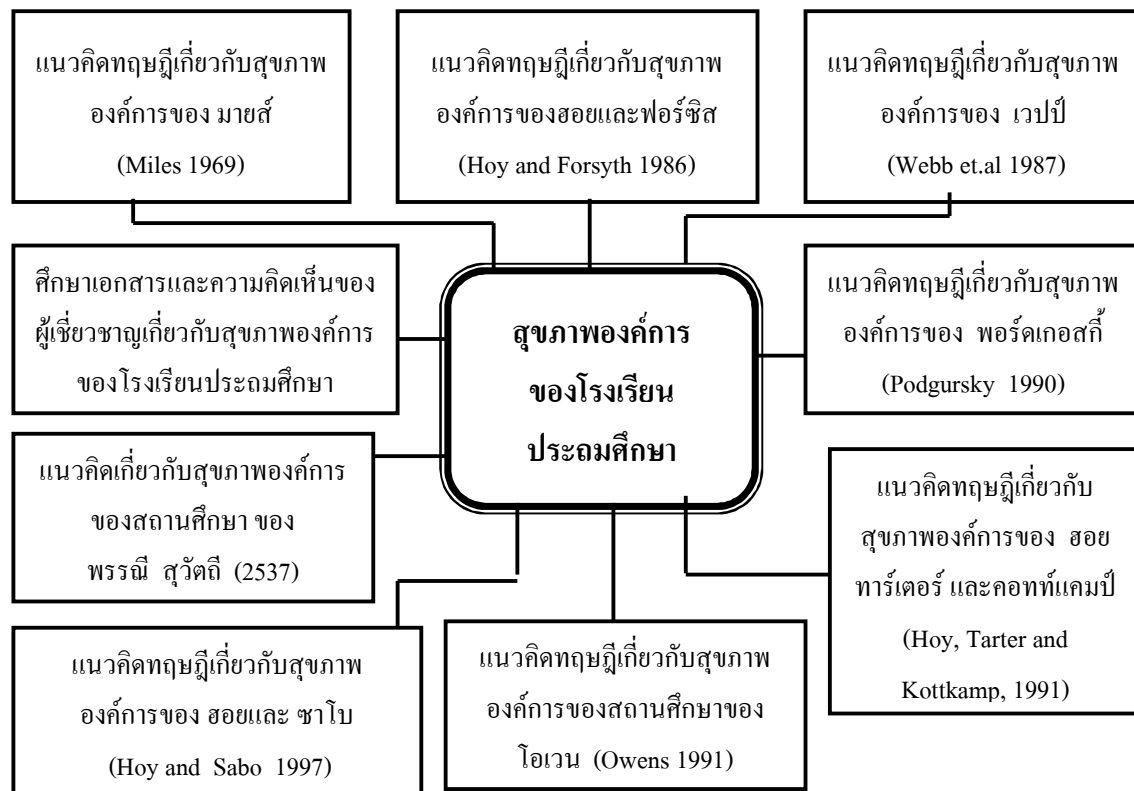
องค์การของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบสุขภาพองค์การที่สำคัญของโรงเรียนประถมศึกษา และให้ได้เครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การโรงเรียนประถมศึกษา ที่สามารถตรวจสอบสุขภาพโรงเรียนได้อย่างน่าเชื่อถือและนำผลการตรวจวัดสุขภาพองค์การไปพัฒนาสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาให้มีสุขภาพที่ดี เมื่อสุขภาพองค์การของโรงเรียนมีสุขภาพดี มีความเข้มแข็ง สมบูรณ์ สามารถปฏิบัติการกิจการพัฒนาเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติในอนาคต ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบองค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อทราบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา
3. เพื่อทราบผลการพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 29,054 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 120 โรงเรียน กำหนดตามตาราง Yamane (1970) ในระดับความเชื่อมั่น 90% โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเดียวกันโรงเรียนละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 480 คนโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เป็นระดับเขตตรวจราชการ จังหวัด และเขตพื้นที่การศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

เครื่องมือ 2 ประเภท คือ

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยพัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการค้นคว้าเกี่ยวกับตัวแปรองค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามข้อเท็จจริง แบบ Rubric Scale สอบถามผู้บริหารโรงเรียนและครู โดยแบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ตัวแปรที่เกี่ยวกับองค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 130 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามข้อเท็จจริง แบบ Rubric Scale มีรายละเอียด ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง โรงเรียนปฏิบัติ จำนวน 5 รายการ มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง โรงเรียนปฏิบัติ จำนวน 4 รายการ มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง โรงเรียนปฏิบัติ จำนวน 3 รายการ มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง โรงเรียนปฏิบัติ จำนวน 2 รายการ มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง โรงเรียนปฏิบัติ จำนวน 1 รายการ มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย ผ่านทางภาควิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 120 โรงเรียน เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงผู้บริหารโรงเรียน และขอให้แต่ละโรงเรียนส่งแบบสอบถามคืนแก่ผู้วิจัยทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำมาสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษา

2.2 การวิเคราะห์คะแนนคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ และวิเคราะห์ค่าระดับคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1970) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้การวิเคราะห์ตัวประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสุขภาพองค์การที่มีต่อสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis)

4. การวิเคราะห์ผลการพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อให้ได้สมการและกำหนดเป็นเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

4.2 การวิเคราะห์สุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา โดยการนำเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาไปเก็บข้อมูลแล้วคำนวณคะแนนค่าคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม แล้วนำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1970) ดังนี้

คะแนน 4.50 – 5.00 หมายถึง สุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับดีมาก

คะแนน 3.50 – 4.49 หมายถึง สุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับดี

คะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง สุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง สุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับพอใช้

คะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง สุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับต้องปรับปรุง

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา ได้ข้อค้นพบดังนี้

1. องค์ประกอบของสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จากมากไปน้อย คือ บุคลากรของสถาบัน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ ขวัญในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนทรัพยากร ความสามารถในการแก้ปัญหา ภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกันของบุคลากร และการวางแผน

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า องค์ประกอบทุกตัวมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านความสามารถในการแก้ปัญหา โดยที่บุคลากรของสถาบัน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ ขวัญในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนทรัพยากร มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อความสามารถในการแก้

ปัญหา และภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกันของบุคลากร และการวางแผนมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับความสามารถในการแก้ปัญหา โดยส่งผ่านขวัญในการปฏิบัติงาน

3. ผลการพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา

3.1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าอยู่ระหว่าง .175 - .609 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสุขภาพองค์การโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) องค์ประกอบที่เข้าสมการถดถอยพหุคูณ ประกอบด้วย การวางแผน บุคลากรของสถาบัน ขวัญในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ และภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) ในการทำนายความสามารถในการแก้ปัญหา เท่ากับ .711 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square) เท่ากับ .506 หมายความว่า การวางแผน บุคลากรของสถาบัน ขวัญในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ และภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ สามารถทำนายความสามารถในการแก้ปัญหา ได้ร้อยละ 50.60 ค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ ร้อยละ 50.10 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับร้อยละ 33.31 ดังนั้นการวางแผน บุคลากรของสถาบัน ขวัญในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ และภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้

$$Y_{\text{tot}} = .516 + .286 (X_8) + .197 (X_1) + .183 (X_3) + .132 (X_2) + .099 (X_6)$$

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสุขภาพองค์การเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสุขภาพดี พบว่า องค์ประกอบที่เข้าสมการถดถอยพหุคูณประกอบด้วย การวางแผน ขวัญในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ และบุรณภาพของสถาบัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) ในการทำนายความสามารถในการแก้ปัญหา เท่ากับ .688 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square) เท่ากับ .474 หมายความว่า การวางแผน ขวัญในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ และบุรณภาพของสถาบัน สามารถทำนายความสามารถในการแก้ปัญหา ได้ร้อยละ 47.40 ค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับร้อยละ 46.90 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับร้อยละ 32.59 ดังนั้นการวางแผน ขวัญในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ และบุรณภาพของสถาบัน ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้ดังนี้

$$Y_{\text{tot}} = .510 + .322 (X_8) + .231 (X_3) + .164 (X_2) + .179 (X_1)$$

3.2 ผลการพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสุขภาพองค์การทั้งเชิงตรงและเชิงประจักษ์ แล้วนำผลการวิเคราะห์สมการวิเคราะห์

การถดถอยพหุคูณมาสร้างเป็นเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป และนอกจากนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลเฉพาะโรงเรียนที่มีสุขภาพดีมาวิเคราะห์สร้างเป็นเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสุขภาพดีเพิ่มเติมอีกหนึ่งฉบับ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป มีจำนวน 36 ข้อ แบ่งเป็น องค์ประกอบที่เข้าสมการถดถอยพหุคูณ จำนวน 5 องค์ประกอบ 27 ตัวแปรย่อย และองค์ประกอบที่ไม่เข้าสมการถดถอยพหุคูณแต่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นที่เข้าสมการ จำนวน 2 องค์ประกอบ 9 ตัวแปรย่อย โดยที่นำค่าเฉลี่ยของแต่ละองค์ประกอบมาคูณด้วยค่าน้ำหนักจากสมการการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านการวางแผน x .286

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านบุรณภาพของสถาบัน x .197

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านขวัญในการปฏิบัติงาน x .183

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ x .132

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ x .099

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านการสนับสนุนทรัพยากร x .258

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านการอยู่ร่วมกันของบุคลากร x .258

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านบุรณภาพของสถาบัน x .197

$$\text{คะแนนสุขภาพองค์การโรงเรียนประถมศึกษา} = \left\{ \left(\text{การวางแผน} + \text{บุรณภาพของสถาบัน} + \text{ขวัญในการปฏิบัติงาน} + \text{ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์} + \text{ภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์} \right) / 5 + \left(\text{การสนับสนุนทรัพยากร} + \text{การอยู่ร่วมกันของบุคลากร} \right) / 2 \right\} / 2$$

นอกจากนี้เครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การ และองค์ประกอบที่ไม่เข้าสมการถดถอยพหุคูณแต่มีของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสุขภาพดีนั้น มีจำนวน ความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นที่เข้าสมการ จำนวน 36 ข้อ แบ่งเป็นองค์ประกอบที่เข้าสมการถดถอย 3 องค์ประกอบ 13 ตัวแปรย่อย โดยที่นำค่าเฉลี่ยพหุคูณ จำนวน 4 องค์ประกอบ 23 ตัวแปรย่อย ของแต่ละองค์ประกอบมาคูณด้วยค่าน้ำหนัก ดังนี้

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านการวางแผน x .322

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านขวัญในการปฏิบัติงาน x .231

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ x .164

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านบุรณภาพของสถาบัน x .179

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านการสนับสนุนทรัพยากร x .17

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ x .17

ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบด้านการอยู่ร่วมกันของบุคลากร x .17

$$\text{คะแนนสุขภาพองค์การโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสุขภาพดี} = \left\{ \left(\text{การวางแผน} + \text{ขวัญในการปฏิบัติงาน} + \text{ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์} + \text{บุรณภาพของสถาบัน} \right) / 4 + \left(\text{การสนับสนุนทรัพยากร} + \text{ภาวะผู้นำแบบกิจสัมพันธ์} + \text{การอยู่ร่วมกันของบุคลากร} \right) / 3 \right\} / 2$$

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำองค์ประกอบสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาไปเป็นนวัตกรรมหรือตัวชี้วัดในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อโรงเรียนประถมศึกษามีสุขภาพดีต่อไป

2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา

ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้ ไปเป็นเครื่องมือในการตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนต่อไปในอนาคต

3. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) ควรพิจารณานำองค์ประกอบสุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาไปเป็นมาตรฐานการศึกษาด้านการบริหาร และนำเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาเป็นเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพโรงเรียนเบื้องต้นก่อนการประเมินโรงเรียน

4. ควรนำองค์ประกอบสุขภาพองค์การไปเป็นตัวชี้วัดหรือเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนดีเด่นในระดับต่างๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบสุขภาพองค์การที่ดีในโรงเรียนประถมศึกษาและสังกัดอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำเครื่องมือและองค์ประกอบสุขภาพองค์การที่ได้ครั้งนี้ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาต่างขนาดและเปรียบเทียบผลการพัฒนา

3. ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบองค์การที่ดีของโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อสร้างเป็นรูปแบบของสุขภาพองค์การที่ดีของโรงเรียนประถมศึกษา

4. ควรมีการพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การในโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนสังกัดเอกชน

5. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนหรือด้านอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการบริหารพัฒนาองค์การต่อไป

6. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพองค์การในเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิควิธีทางมานุษยวิทยา เพื่อให้ได้ข้อค้นพบใหม่ ๆ หรือที่แตกต่างจากระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. accessed 6 September 2553.

ก.พ.ยังไม่ปรับเกณฑ์เกษียณก่อนกำหนด.

Available from <http://www.meedee.net/magazine/job/government-jobs/>

จิรประภา อัครบวร. (2549). **สร้างคน สร้างผลงาน.**

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เต๋า (2000).

ชัชวาล ทัดศิวิชัย. (2552). **สุขภาพองค์การ : เครื่องมือวัดประสิทธิผลการบริหารจัดการที่ผูกโยงกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน.** **วารสารวิชาการวไลยลงกรณ์.** (มกราคม - มิถุนายน). 78 - 93.

พรรณี สุวดี. (2537). **สุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. accessed 6 May 2553. **รายงานข้อมูลจำนวนสถานศึกษา.** Available from

http://doc.obec.go.th/doc/web_doc/

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **รายงานผลการประชุมทางวิชาการการวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 12.** กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.

สำนักพิมพ์เนชั่น. accessed 6 January 2553. **สบายดีหรือเปล่า.** Available from <http://www.oknation.net/>

องค์การอนามัยโลก. accessed 6 January 2553. **การตรวจสุขภาพองค์การ.** Available from <http://www.oknation.net/>

Miles, Matthew B. (1969). **Change Process in Public School.** (Eugon, Oregon : Center for the Advanced Study of Educational Administration.

Miles, Matthew B. (1973). **Planned Change and Organizational Health: Figure and Ground.** Boston : Allyn and Bacon.

- Milstein and Belasco. (1973). **Educational Administration and the Behavioral Science : A System Perspective.** Boston : Allyn and Bacon.
- Best, John W. (1970). **Research in Education.** New Jersey : Prentic – Hall Inc.
- Daft, R. L. (1986). **Organizational Theory and Design.** 2nd ed. New York : McGraw – Hill.
- Hoy, Wayne K. and Forsyth P. B. (1986). **Effective Supervision : Theory into Practice.** New York : Random House.
- Hoy, Wayne K. and Feldman. (1987). **Organizational Health : The Concept and its Measure** Journal of Research and Development in Education, (20), 30-37.
- Hoy, Wayne K. and Miskel, Cecil G. (1991). **Educational Administration : Theory, Research and Practice.** Singapore : McGraw – Hill.
- Hoy, Wayne K. and Sabo J. D. (1997). **Quality Middle Schools : Open and healthy.** Englewood Cliffs, NJ : Prentice – Hall.
- Hoy, Wayne K., Tarter C. J. and Bliss, J. R. (1990). **Organizational Climate, School Health and Effectiveness : A comparative analysis.** Educational-Administration Quarterly. (August) n.pag.
- Owens, R. G. (1991). **Organizational Behavior in Education.** 4th ed. New Jersey : Prentice-Hall.
- Podgurski, T. P. (1990). **School Effectiveness as it Relates to Group Consensus and Organizational Health of Elementary Schools.** Dissertation Abstract International. (September) n.pag.
- Webb D. L., et al. (1987). **Personnel Administration in Education.** London : Merrill.
- Yamane, Taro. (1967). **Statistics : An Introductory Analysis.** New York : Harper & Row Publishng.